

In de nabijheid van het sportpark bevindt zich een internationaal transportbedrijf en zodoende bestaat een redelijk vermoeden dat de Relmuizen met vrachten uit het buitenland naar Oirlo zijn vervoerd. Dit geldt tegelijkertijd voor de waarneming in het Bosje op de Bus bij Venray (6). Hemelsbreed bevindt deze lokatie zich op 7,5 km afstand van Oirlo. Dit vermoeden wordt nog versterkt door twee zichtwaarnemingen van Eikelmuisen omstreeks 1985 in de omgeving van Geysteren (med. N. MIN), hemelsbreed op een afstand van 5 km van Oirlo.

Al met al is zodoende nog steeds niet met zekerheid bekend of de Relmuis op een natuurlijke wijze in Limburg voorkwam of -komt. Binnen de Zoogdierenwerkgroep bestaat echter het vermoeden dat de soort in zuidoostelijk Zuid-Limburg aanwezig is. Het eerdergenoemde en door meerdere auteurs verwoorde argument dat het verspreidingsgebied van de Relmuis zich op grote (en onoverbrugbare) afstand van onze provinciegrenzen bevindt is beslist niet langer houdbaar. De Relmuis komt in enig aantal voor in de omgeving van Aken (BITZ, 1987; med. L. BACKBIER), op minder dan 5 km afstand

van de Nederlandse grens. Ook uit het Belgische grensgebied zijn enkele recente meldingen bekend: 1984 te Riemst een waarneming van een levend exemplaar (ZOOGDIERENWERKGROEP, 1986), 1991 de vondst van haarresten bij Kelmis en een zichtwaarneming 15 km zuidelijker ter hoogte van Rötgen (med. L. BACKBIER). Van belang in deze discussie is bovenal het systematisch ontbreken van een gedegen veldonderzoek naar het mogelijke voorkomen van de Relmuis in Zuid-Limburg. Het geval met de Hazelmuisen (ERKENBOSCH, 1991) heeft afdoende aangetoond dat men dan gemakkelijk tot ongefundeerde conclusies aangaande de status van een soort kan komen: "Evenmin de hazelmuis, waarvan in 1984 misschien wel het laatste exemplaar is waargenomen in Zuid-Limburg. Hij is dus wellicht al uitgestorven...." (PASSIER, 1990)! Kortom, het is de hoogste tijd om de handen uit de mouwen te steken en daadwerkelijk op onderzoek uit te gaan. De Zoogdierenwerkgroep vraagt bij deze alle Genootschapsleden om hun medewerking en houdt zich aanbevolen voor alle meldingen van mogelijke Relmuizen en andere slaapmuizen.

LITERATUUR

- BITZ, A. (1987): Untersuchungen zur Verbreitung und Arealgeschichte der Schlafmäuse (Rodentia: Gliridae) in der Bundesrepublik Deutschland und angrenzenden Ländern. Diplomarbeit Johannes Gutenberg-Universität Mainz.
- BULT, W.E. (1965): Verslag van de maandvergadering te Heerlen op woensdag 13-1-1965. Natuurhistorisch Maandblad 54 (1) : 5.
- ERKENBOSCH, H. (1991): Nieuwe waarnemingen van de Hazelmuis (*Muscardinus avellanarius*) in Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 80 (1) : 10-11.
- GLAS, G.H. (1973): Merkwaardige vondst van een Eikelmuis, *Eliomys quercinus* (Linnaeus, 1766). Lutra 15 (1-3) : 12.
- HUSSON, A.M. (1957): Faunistische gegevens over de zoogdieren van Zuid-Limburg. Mededelingen van de Commissie inzake wetenschappelijk onderzoek van de Sint-Pietersberg. No. 35. Natuurhistorisch Maandblad 46 (5-6) : 61-81.
- LAAR, V. VAN (1977): Merkwaardige vondsten van slaapmuizen (Gliridae) in Nederland. Lutra 19 (1-2) : 36-38.
- PASSIER, K. (1990): Wild kruipt uit het dal. De Telegraaf 6 oktober 1990.
- WAAGE, G.H. (1932): Verslag der maandelijksche vergadering op woensdag 6 juli 1932. Natuurhistorisch Maandblad 21 (7) : 85-89.
- WIJNGAARDEN, A. VAN, V. VAN LAAR & M.D.M. TROMMEL (1971): De verspreiding van de Nederlandse zoogdieren. Lutra 13 (1-3) : 1-41.
- ZOOGDIERENWERKGROEP (1986): Zoogdieren in Limburg. Een voorlopig verslag. Uitgave ZWG van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

UIT DE FLORA VAN LIMBURG, AFLEVERING 34

J. CORTENRAAD, G. GERAEDTS en T.J.D. MULDER, Postbus 5700, Maastricht

Deze aflevering bevat waarnemingen van min of meer bijzondere planten uit de jaren 1989 - 1991. Voorzover er geen atlasbloknummers zijn vermeld zijn deze op te vragen uit Inventarbestanden met flora-gegevens van het Genootschap of na te zoeken in het archief van de Plantenstudiegroep. Nieuwe meldingen van bijzondere vondsten kunt U zoals altijd doorgeven aan de secretaris van de Plantenstudiegroep, E. Blink, Paus Pius XII-straat 20, 6247 AW te Gronsveld.

Lancetbladige basterdwederik (*Epilobium lanceolatum*)

Heerlen, Stationemplacement, 22 exemplaren op noordoostwaarts geëxponeerde stenige rand (62-14-32, J. Cortenraad & T. Mulder, 9 augustus 1991).

De tweede recente vindplaats van deze sterk achteruitgegane soort. Zie ook afleveringen 26 en 30 (NHM 76(6/7), 1987 resp. NHM 77(3), 1988) van deze rubriek.

Waarschijnlijk zijn deze planten de nazaten van een zeer grote populatie die tot in de jaren zestig voorkwam op een naast het emplacement gelegen mijnsteenbergt die inmiddels is afgegraven en beplant. Op dezelfde plaats groeien nog vier andere soorten basterdwederik.

Fijne kervel (*Anthriscus caucalis*)

Echt, in struikgewas op ruderaal terrein (J. Klinckenberg, 9 juli 1990)

Maastricht, op ruderaal terrein in bebouwde kom, 1 groot exemplaar (61-28-41, E. Blink, juni '91)

Deze in de duinen vrij veel voorkomende soort wordt in het binnenland zelden en onbestendig aangetroffen. Het verdient daarom aanbeveling om na te gaan of de plant op bovengenoemde locaties standhoudt.

Sikkelgoudscherm (*Bupleurum falcatum*)

Maastricht, Sint Pietersberg, in kalkgrasland langs weg 2 jonge exemplaren (61-38-21, H. Hillegers, juli 1991). In 1965 werd de plant voor het eerst van een locatie binnen onze grenzen gemeld en wel nabij Kasteel Neercanne, op ca. 700 m van de nieuwe vindplaats (Gorteria 17(6) pg. 159).

In 1988 is de plant vervolgens voor het eerst op de Sint Pietersberg gevonden, zie Gorteria 14 (1988) pg. 75. De dichtstbijzijnde groeiplaats bevond

Bupleurum falcatum L.

zich tot voor kort in het Jekerdal bij Eben (mond. meded. B.G. Graatsma).

Pijptorkruid (*Oenanthe fistulosa*)

Maastricht-Randwyck, in natte laagte aan rand van industrieterrein, enkele tientallen samen met Schildereprijs en Waterviolier (61-28-43, J. Cortenraad, 1989-1991).

De drie genoemde soorten zijn in Zuid-Limburg zeer zeldzaam geworden.

Klein wintergroen (*Pyrola minor*)

Schinnen, in jong bos op opgespoten mijnslik aan de westzijde van de Geleenbeek nabij het recreatiegebied Muldersplas, 45 exemplaren (J. Egelmeers, 1989 en 1990).

Spekholzerheide, emplacement Kerkra-de-west, plaatselijk veel in jong berkenbos (W. Heykamp, 20 mei 1990). Weer enkele vondsten van deze plant die sinds 1980 ook nog bij Vaals, Born en Heerlerheide is aangetroffen. In de meeste gevallen ging het om vondsten tussen of onder jonge berken en vaak op substraat dat (gedeeltelijk) uit mijnsteen of mijnslik bestaat. Het is opmerkelijk dat deze plant die over het geheel genomen in Nederland sterk is achteruitgegaan in Zuid-Limburg groeiplaatsen weet te bereiken. Daarbij dient wel aangetekend te worden dat de plant net als orchideeën stoffijn zaad produceert, waardoor ze in het

voordeel is ten opzichte van de meeste andere plantensoorten.

Blauw guichelheil (*Anagallis arvensis* subsp. *caerulea*)

Eyserbos, in graanakker langs bosrand, enkele exemplaren met onder meer Groot spiegelklokje, Nachtkoekebloem, Spiesleeuwebek en Kleine wolfsmelk (62-23-53, J. Cortenraad, juli 1990 - 1991).

In deze akker wordt in het kader van een beheersovereenkomst niet met onkruidverdelgers gespoten. Eerder in het jaar werden in hetzelfde perceel enige honderden exemplaren Klein spiegelklokje gevonden, een plant die, evenals Blauw guichelheil, in Zuid-Limburg ook vroeger al een zeldzaamheid was.

Glad parelzaad (*Lithospermum officinale*)

Sint Pietersberg, 1 exemplaar in de Enci-groeve (C. Rövekamp en J. Cortenraad, juli 1991) en 2 exemplaren in runderaal grasland ten oosten van het Popelmondedal (J. Cortenraad, aug. 1991, eveneens in atlasblok 61-38-11). Twee nieuwe groeiplaatsen van deze soort die al vele jaren niet meer op de Sint Pietersberg is waargenomen. Niet-tegenstaande het feit dat er het laatste decennium weer een aantal vindplaatsen van de soort is bijgekomen is de plant in Zuid-Limburg nog steeds aanzienlijk zeldzamer dan voor 1950.

Ruw parelzaad (*Buglossoides arvensis*)

Sint Pietersberg, enkele tientallen exemplaren in grasland in Popelmondedal (61-38-11, mei 1990 en 1991, H. Hillegers).

Kaardenbeek, op steilrand van voormalige kalkoven, ca. 10 exemplaren (62-13-52, G. Geraedts en T. Mulder, 28 mei 1991). Deze plant was vroeger in akkers op krijt en kalkrijke löss algemeen. Tegenwoordig is ze zeldzaam en vooral te vinden op min of meer open, kalkhoudende standplaatsen in graslanden, langs graften en dergelijke.

Symphytum ibiricum

Klein Haasdal, in berm van holle weg, een grote pluk (62-11-25, maart 1989 - 1991, J. Koelink).

Deze vroegbloeiende, uit de Kaukasus afkomstige tuinplant wordt in ons land zeer zelden verwilderd gevonden. In Engeland en Ierland is ze op verscheidene plaatsen ingeburgerd. Waar-

schijnlijk vindt verspreiding vooral vegetatief plaats, alhoewel de plant bij Klein Haasdal rijpe vruchten vormt.

Amsinckia (*Amsinckia menziesii*)

Sint Odiliënberg-Reutje, in rand van graanakker, enkele exemplaren (60-14-13, 1987, vegetatiekartering Provincie Limburg). Melick, in open zand in brandgang, enkele tientallen (58-55-13, 1987, idem).

Santfort, in zandwal, vele tientallen (58-52-12, 1988, idem), tezamen met Smal streepzaad (*Crepis tectorum*) en Kromhals (*Anchusa arvensis*)

Smidstraat, in open wegberm, enkele exemplaren (50-51-15, 1988, idem).

Beegden, in open, zandig terrein tussen Tuspeel en grindgat en op zandige bospaden (58-43-41, 1988 - 1991, idem).

Beemderhoek, langs spoorlijn (58-32-43, mei 1991, Ch. Westra).

Vaesrade, in wildakker bij Kathagerbroek (60-52-43, 1988, J. Koelink).

Schin op Geul, in nieuw spoortalud, enkele exemplaren (62-22-24, 1989, J. Cortenraad).

Deze van oorsprong uit Californië afkomstige plant is inmiddels over grote delen van Noord-Amerika verspreid en heeft van daaruit West- en Midden-Europa bereikt. In de V.S. wordt het genus *Amsinckia* "Fiddleneck" genoemd naar de vorm van de bloeiwijze die inderdaad op een vioolhals lijkt.

De zaden van deze plant zijn waarschijnlijk net als die van Fluweelblad met veevoer meegekomen en vervolgens met de mest mee verspreid. Op de zandgronden in Midden-Limburg blijkt *Amsinckia* zich goed te handhaven, ook op zwaarbemeste gronden. Uit de V.S. is bekend dat ze zelfs op zwaar verontreinigde grond waar andere planten het laten afweten, uitstekend groeit.

Op de Zuidlimburgse vindplaatsen is ze na aanvoer weer verdwenen. Elders in ons land blijkt ze op zandgrond ingeburgerd te zijn, zo onder meer in sommige duingebieden. Op laatstgenoemde groeiplaatsen en in de wildakker te Vaesrade is ze waarschijnlijk aangevoerd in fazantenvoer. De vruchten van de plant zijn voor de mens giftig doordat ze alkaloiden bevatten. Ze verdraagt zeer hoge mestgiften en accumuleert daarbij nitraat. Ook hierdoor kan ze giftig worden, met name voor het vee.